

CHUSTA (259) *sb f*

sg *N* chusta (6). ◇ *G* chusty (5). ◇ *A* chustę (158). ◇ *I* chustą (29). ◇ *L* chuście (17). ◇ *pl N* chusty (1). ◇ *G* chust (14). ◇ *A* chusty (14). ◇ *I* chustami (13). ◇ *L* chuści(e)ch (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

Plat płótna lub innego materiału, szmata; linteam Murm, Cn; sudarium Murm; fascia, strophium Cn (259) : zmiłosci k niemu przytąpila/ ij podala mu chustę tzudną dlá vtrzenia. *OpecŻyw* 137v, 137v; á w tym rozmaczaiacz chustę na oczy chore będziez przykładać. *FalZioł* III 2c; Ten plałtr małz tak czynić/ wziąć chustę moczną á przymierzywłzy iżby ranę załloniło, pomaż po iedney łtronie białkiem *FalZioł* III 31a; vwarz ie w białem winie, potym przecedz przez chustę *FalZioł* V 106v, I 5b, 12c, 14b [2 r.], 15d, 16d (105); *GlabGad* G6v; *SeklKat* Zv; *RejKup* k3; *LibMal* 1554/187; *RejFig* Cc7v; *WyprKr* 115v [2 r.]; *BibRadz Is* 30/22; Colo, Cedzę przes syto/ durzłák álbo chustę. *Mącz* 59d, 50b, 136d, 409c, 416c, 466d, 470c; názaiutrz przez chustę wyćisni/ á piy. *SienLek* 51, 12, 40, 48v, 51v [3 r.], 53 (51); *WujJud* 61; *CzechRozm* 189; *ModrzBaz* 83v, 84; *Oczko* 26v, 31, 33, 33v; *ZapKościer* 1583/54; Linamentum – Z chałti [!] niech ktori do rąn kładą. *Calep* 607a; Amiktem po Láćinie niektorzy zowią/ znaczy one chusty/ ktoremi oczy Páńłkie w domu Káiphálzowym zawięzowano. *LatHar* 80, 361.

W charakterystycznych połączeniach: chustę namazać, (o-, roz-, za-)maczać (a. moczyć) (64), przykładać (a. przyłożyć) (10), wycisnąć; na chustę (na-, po-, roz-)mazać (a. mazować) (11), namazowan, (po-, roz-, w-)łożyć (a. wkładać) (6), przyłożony; przez chustę (prze)cedzić (17), przesiać, (prze-, wy-) tłoczyć (2), przyłożyć, wycisnąć (3), wygnieść (2), wyżyć (3); w chustę włożyć (3); chustą okładać (a. przyłożyć) (2); na chuście przyłożyć (4), rozmazać (5).

*Zwroty: »obwinać itp. chustą, w chustę, na chuście; chustą obwiniony« [szyk zmienny] (11 : 3 : 1; 1): potym gdy łie zgęłtnieie vwijać to w chustę *FalZioł* I 155c, II 2d, 22v, V 42 [2 r.], 115v; *RejWiz* 44; á ono ciáłto w chustę záwiń *SienLek* 129, 15v, 40v, 117, 121v, 123; *GórnDworz* S8; *WerGośc* 251; głowá ogolona/ y chustámi obwiniona *OrzJan* 18.*

*»z(a)wiazac itp. chustą, w chustę, w chuście, chustę« [szyk zmienny] (10 : 10 : 3 : 1): *OpecŻyw* 114v; á tego prochu w chustę zawiązawłzy małz częłtho woniać *FalZioł* I 61c; Sercze zaięcze zawiązane w chustę [...] oddala quartanę. *FalZioł* V 90, I 70a, 91c, II 2d, 22v [2 r.], III 39b (12); *WróbŻołt* cc; Powyedziała yłch wydziała [...] rzeczi Nyewyefłzcie wchulzłzcie zawyazane *LibMal* 1544/85; oto grzywná twoia/ ktorąm miał zawiązáną w chuście [*quam habui repositam in sudario*] *Leop Luc* 19/20; *RejFig* Bb2; *Mącz* 103b; *SienLek* 161 [2 r.], 182, 190; *BielSpr* 74v; á twarz iego byłá chustą obwiázána [*sudario erat ligata*]. *WujNT loann* 11/44.*

*Wyrażenia: »barwierska chusta« (1): Involucre, Bárwierska chustá którey on vżywa gdy kogo w ránách opátrzuje *Mącz* 507b.*

*»biała chusta« [szyk 3 : 1] (4): *RejJóz* D7v; *LibMal* 1547/135; OWOż małz białe chusty/ ná páńłkie vbioy *RejZwierz* 140; *ZapKościer* 1579/1.*

*»czysta chusta« [szyk 4:1] (5): iedno z wierzchu ranę zakrić czyłtą chustą *FalZioł* V 111, II 19b, 23v, V 65v; *SienLek* 190.*

»chusta lniana« (1): *FalZioł* II 20c, V 68v; Ale iż ná zawięzowaniu rány/ wiele zależy: Przeto naylepiej chuftą lnianą *SienLek* 146v.

»chusta łożna« (1): [cf a. »chusta chodzona« *ZapKościer* 1580/7].

»chusta płocienna« (1): á potym przez gęftą chuftę płocienną przecedz *FalZioł* I 77a.

»ściralna chusta« (1): Sudarium, linteam quo sudor facie detergitur, et nares purgantur [...] Sćyralna chuftá álbo facelet. *Murm* 156.

»Weroniki chusta« (1): Veroniky potrzec chuftą A Baba wlecze gęs tłuftą. *RejKup* k3.

Szeregi: »chusta albo binda« (1): áby iedno chuftá albo bindá ránę trzymáá *SienLek* 147.

»chusta albo facelet« (2): *Murm* 156; á w tych łokoch rozmoczywłzy chuftę albo facelet/ przylož na miefcze bólące *FalZioł* I 65b.

W przec (2) : áby nietylko w lámym pánie Iezu Kryftufie [...] pokládáli odpufztzenie grzechow/ ále tefz w vtzynkach rąk fwoich/ ktore święty Páweł zowie łmrodliwym gnoiem/ á Prorok/ chuftą nietzyłtey y plugáwey niewiáły *KrowObr* 58, 58.

a. *Ubiór, odzienie, bielizna; vestis Vulg; vestimentum Cn* (15) : dał trzy łtá łrebrnich pyeniędzy y pyęcýoro odzyenia tyle też pyeniędzy y chuft połłał oycowij *HistJóz* E; *RejKup* k6; *HistRzym* 107v; Bo w tych łtroiach ozdobnych/ w tych kółztownych chuścíech Rady chodzą podobno *BielSat* D3 [*idem*] *BielRozm* 28.

Zwroty: »prać (a. spierać) chusty« [*szyk zmienny*] (5): *FalZioł* IV 16c; Zophia Sebastianowa yego Gołpodiny pyerzacz chufti wnoczi yełth go wiwabila *LibMal* 1554/186v; *RejWiz* 13; Mifibozeth też łyn Saulow/ wyłfedł w drogę przeciwko krolowi nieumywłzy nog; áni ołtrzigłłfy brody: y chuft łwoich nieprawłłfy [*vestesque suas non laverat*] *Leop 2.Reg* 19/24; *RejFig* Aa4.

Wyrażenia: »biała chusta« [*szyk 2 : 2*] (4): *LibLeg* 11/97; Naprzoth wzięła łłchati. y Chusti Biale. *ZapMaz* V S 2/332; *GliczKsiąż* C6v; miałto biały chuft/ włósiennicą odźiani bęđziećie. *SkarKaz* 704b.

»chusta chodzona« = *prawdopodobnie rodzaj szala* (1): Chustami także łoznemi, Chodzonemi, Płotnem Obrusami, y inłzemi łłufznie łą rođdzielieni *ZapKościer* 1580/7.

Synonimy: binda, facelet, przepaska, szmata; a. bart, odzienie, podwika, rąbek, szata, ubior.